

Ranstad Industricentrum AB
Häggum Ranstadverket
521 64 Stenstorp

Beslut

Datum: 2019-11-21
Er referens: RICK18-023
Diarienum: SSM2018-1186
Dokumentnr: SSM2018-1186-23
Handläggare: Henrik Efraimsson
Telefon: 08 799 4288

Beslut om friklassning av områden och ledningar vid Ranstadsverket

Strålsäkerhetsmyndighetens beslut

Strålsäkerhetsmyndigheten (SSM) friklassar områden och ledningar vid det före detta Ranstadsverket enligt markeringar på karta i bilaga 1. I områdena ingår alla strukturer över och under jord som har lämnats kvar inom områdena och som inte redan är friklassade.

Bakgrund

Ranstadsverket var en kärnteknisk anläggning som uppfördes i början av 1960-talet för att genom lakning med svavelsyra utvinna uran ur alunskiffer från ett närbeläget dagbrott (numera Tranebärssjön). Anläggningen bestod i huvudsak av dagbrottet, ett industriområde och en lakrestdeponi. Verksamheten pågick främst under perioden 1965–1969. Under 1970-talet användes anläggningen för pilotförsök i mindre skala som upphörde cirka 1981. Delar av anläggningen användes därefter för utvinning av uran ur avfall från tillverkning av kärnbränsle. Denna verksamhet bedrevs av Ranstad Mineral AB (RMA) från 1984 och upphörde 2009.

Lakrestdeponin och dagbrottet åtgärdades i början av 1990-talet av AB Svafvo under tillsyn av länsstyrelsen och dåvarande Statens strålskyddsinstitut (SSI). Vissa delar av Ranstadsverket åtgärdades också genom nedmontering och rivning, såsom den underjordiska grovkrossen och skiffersilon.

Under 2007–2009 vidtogs ytterligare åtgärder vid industriområdet av AB Svafvo. Stora mängder kemikalier togs om hand, förorenade ytor inom industriområdet täcktes över och en industrideponi avlägsnades.

Den sista fasen av avvecklingen av Ranstadsverket, med nedmontering och rivning av sovringsverk och lakverk som kärntekniska anläggningar, påbörjades 2010. Avvecklingsprojektet har genomförts av Ranstad Industricentrum AB (RIC), som även skött avvecklingen av RMA:s verksamhet på uppdrag av RMA. Ansökan om friklassning omfattar således även områden som skulle kunna ha förorenats av RMA:s verksamhet. De områden som RMA skulle kunna ha förorenat ingår i dem som RIC har förorenat.

SSM har redan tidigare beslutat om friklassning av flera byggnader och byggnadsstrukturer som har tillhört den kärntekniska anläggningen i Ranstad, vilka därefter har rivits, lämnats kvar eller fortsatt att användas för annan verksamhet [3–7]. De byggnader som

har rivits är sovringsverket, lakverket och reningsverket NV-IA. Självfallsdelen av utsläppsledningen till Hornborgaån har lämnats kvar i marken, medan vissa byggnader finns kvar och idag används för annan verksamhet. Dessa byggnader har antingen friklassats av SSM efter kontrollmätning och ansökan av RIC eller, efter samråd med SSM, bedömts kunna användas vidare utan behov av friklassning (så kallad nollklassning, dvs. bedömning att byggnaden eller byggnadsdelen inte kan ha förorenats med radioaktiva ämnen från verksamheten och därför inte omfattas av krav på friklassning).

Ärendet

RIC, org.nr 556194-4850 ansökte den 2 februari 2018 om friklassning av mark vid Ranstadsverket [1]. Ansökan gäller områden som ingår i fastigheterna Häggum 3:9 i Skövde kommun och Huljesten 1:2 och 1:3 i Falköpings kommun. Fastigheterna ägs av RIC. Den 15 maj 2018 kompletterades ansökan med en omfattande underlagsrapport, vilken uppdaterades den 21 juni 2018. En slutlig version av underlagsrapporten inkom till SSM den 4 mars 2019 [2].

Såväl före som efter det att RIC lämnade in sin ansökan har ett stort antal möten hållits mellan RIC, Länsstyrelsen i Västra Götalands län och SSM. Sedan ansökan lämnades in har även ytterligare åtgärder vidtagits för att undersöka och sanera delar av de aktuella markområdena.

Den nu aktuella ansökan gäller enligt ansökan ”den mark som förorenats av den uran-utvinning som skett vid Ranstadsverket”, vilket preciseras som ”den mark som har undersökts i kontrollprogrammet”. I detta ingår dagbrottet (numera Tranebärssjön) och industriområdet samt mark i anslutning till dessa. Även kvarlämnade strukturer och ledningar under mark ingår i ansökan, liksom ledningar som har använts för att avleda vatten från verksamheten [8]. Det s.k. lakrestområdet, dvs. den övertäckta deponin för lakrester och annat avfall från utvinningsprocessen, ingår inte i ansökan eftersom den är att betrakta som en deponi för radioaktivt avfall. Lakrestområdet har för övrigt under 2019 klassats som miljöriskområde av Länsstyrelsen i Västra Götalands län [9].

Avgränsningen av de områden som ingår i ansökan är inte helt tydlig, vilket har föranlett SSM att begära tydligare kartor från RIC, se bilaga 1. Ansökan gäller därmed områden där det funnits vetskap om eller indikationer på att verksamhet knuten till Ranstadsverket har förekommit. Ytterligare områden har kontrollerats genom kartläggning av RIC men där har ingen radioaktiv förorening påträffats.

Enligt flygmätningar av SGU av gammastrålning från marken finns det förutom Ranstadsverket ett antal områden i omgivningen med förhöjda halter av uran. RIC har bedömt att dessa är naturliga förekomster av berggrund med förhöjda halter av uran eller beror på användning av alunskiffer som vägmateriäl. RIC har kontrollerat två av vägarna för att bekräfta att så är fallet.

Kontrollprogrammet har omfattat en kartläggning av industriområdet samt omgivande mark. En mer detaljerad undersökning (friklassningsmätning) har genomförts av industriområdet (avgränsat av nuvarande industristaket) samt vissa områden utanför staketet där förhöjda halter av uran har påträffats. Undersökningen har skett genom mätning av gammastrålning samt genom provtagning och analyser. Provbörningar har genomförts i syfte att undersöka förekomsten av föroreningar i djupled, framför allt i de områden där mer omfattande förorening täcktes över vid de efterbehandlingsåtgärder som genomfördes 2007–2009. Grundvatten har provtagits i grundvattenrör vid industriområdet.

Vid dagbrottet (numera Tranebärssjön) har detaljundersökningar gjorts av områden där flygmätningar av gammastrålning visat på förhöjd förekomst av uran samt områden där flygfoton indikerar att verksamhet med eventuellt förorenat material har förekommit. Vattnet i Tranebärssjön har provtagits och analyserats.

När det gäller ledningar inom och i anslutning till industriområdet har RIC genomfört utredningar av lägen för ledningarna, grävning av provgropar samt analys av material i ledningar. Åtgärder har vidtagits för att förhindra framtida vattenflöden i ledningarna, se bilaga 1. Kartläggning av gammastrålning från marken har även gjorts i områden med ledningar.

RIC anger i sin ansökan att industriområdet i fortsättningen förväntas användas för lättare industri och handel. Delar av området är naturmark och förväntas användas som bete för boskap och för friluftsliv. För naturmarken kring Tranebärssjön förväntas fritidsboende kunna förekomma. Dessutom förväntas anläggningsarbeten kunna ske i ytligare jord. Områdena förväntas inte utnyttjas för permanentboende eller för uttag av grundvatten för dricksvatten.

Den kvarvarande föroreningen skiljer sig enligt RIC inte markant från den naturliga förekomsten av radioaktiva ämnen i andra delar av länet där det förekommer alunskiffer och rödfyr. RIC:s riskbedömning visar att den förväntade markanvändningen inte ger något dostillskott (utöver bakgrund) som överskrider 0,1 mSv per år, vilket är det doskriterium som anges i 3 kap. 17 § Strålsäkerhetsmyndighetens föreskrifter (SSMFS 2018:3) om undantag från strålskyddslagen och om friklassning av material, byggnadsstrukturer och områden. Däremot kan permanentboende inom vissa enstaka delområden, med försiktiga antaganden om framtida levnadsvanor, ge ett beräknat dostillskott på några tiondels mSv per år, och cirka 1,5 mSv per år om boende sker på en del av det område som användes för tillfällig lagring av lakrester (det så kallade mellanlagret). RIC anger att om länsstyrelsens vägledning för områden med rödfyr [10] följs så understiger dostillskottet 0,1 mSv per år vid permanentboende.

RIC uppger att ytterligare åtgärder för att minska eventuella framtida stråldoser blir mycket kostsamma och bedöms i många fall endast kunna ge en begränsad effekt. RIC anför att den kvarvarande föroreningen bör kunna lämnas kvar eftersom alunskiffer och restprodukter från skifferbearbetning är vanligt förekommande i regionen och att det därför finns en allmän kunskap och uppmärksamhet på problemet hos såväl myndigheter som allmänhet.

RIC föreslår i sin ansökan att restriktioner gällande schaktning och byggande införs för områden med förhöjda uranhalter som har övertäckts, dvs. platserna för det så kallade mogningslagret, mellanlagret och det rivna lakverket. RIC föreslår även restriktioner gällande grundvattenuttag samt installation av berg- och jordvärme. SSM har även framfört att sådana restriktioner är en förutsättning för att SSM ska kunna besluta om friklassning av industriområdet. Efter dialog med SSM och RIC beslutade Länsstyrelsen i Västra Götalands län den 29 oktober 2018, bilaga 2, om förbud för RIC, i egenskap av fastighetsägare, att inom områdena 1 och 2 (enligt till länsstyrelsens beslut bifogad karta) utföra eller låta utföra följande åtgärder:

Inom område 1: Schakta, gräva, borra eller på motsvarande sätt utföra åtgärder som riskerar att penetrera anlagda tätskikt eller på annat sätt öka exponeringen av i marken befintliga föroreningar.

Inom område 2: Installera brunnar för grundvattenuttag.

Länsstyrelsen beslutade även att beslutet skulle sändas till inskrivningsmyndigheten för anteckning i fastighetsregistrets inskrivningsdel.

Länsstyrelsens beslut har vunnit laga kraft. SSM konstaterar att beslutet inte är begränsat i tid och att det är knutet till fastigheten genom inskrivning i fastighetsregistret. Förbudet kommer därför att gälla även efter en eventuell överlåtelse av fastigheten.

SSM har utövat tillsyn vid de aktuella områdena vid ett flertal tillfällen. I samband med RIC:s friklassningsmätningar gjorde SSM den 25–26 oktober 2017 egna mätningar vid Ranstadsverket för att kontrollera delar av RIC:s mätresultat [11]. SSM:s mätningar inom de aktuella områdena bekräftade i stort sett resultaten från RIC:s mätningar. SSM tog den 29 maj 2018 även egna sedimentprover vid utsläppspunkten i Hornborgaån [12]. Analyser vid SSM:s laboratorium [12] bekräftade RIC:s antagande att inga förhöjda halter till följd av verksamheterna vid Ranstadsverket kunde påvisas.

SSM har inför detta beslut informerat Länsstyrelsen i Västra Götalands län och Miljösamverkan Östra Skaraborg, i vilken båda de berörda kommunerna ingår, om SSM:s avsikt att besluta om friklassning av områden vid Ranstadsverket i enlighet med vad som framgår av detta beslut. Några invändningar eller synpunkter har inte framförts från länsstyrelsen eller de berörda kommunerna.

Skälen för beslutet

Enligt 2 kap. 5 § strålskyddslagen (2018:396) får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddela föreskrifter om undantag från denna lag i fråga om bl.a. material, byggnadsstrukturer och områden som kan ha förorenats av radioaktiva ämnen från en verksamhet med joniserande strålning men som från strålskyddssynpunkt inte behöver omfattas av lagens krav (friklassning).

Av 7 kap. 1 § strålskyddsförordningen (2018:506) framgår att SSM får meddela föreskrifter om undantag från strålskyddslagen (2018:396) eller denna förordning i fråga om bl.a. material, byggnadsstrukturer och områden som kan ha förorenats av radioaktiva ämnen från en verksamhet med joniserande strålning men som från strålskyddssynpunkt inte behöver omfattas av lagens krav (friklassning).

Det följer av 7 kap. 5 § första stycket 1 och 7 kap. 6 § strålskyddsförordningen att SSM får ge dispens från strålskyddslagen under förutsättning att dispensen inte kan antas medföra en oacceptabel risk för att människor eller miljön utsätts för skadlig verkan av strålning.

Av 15 a § förordningen (1984:14) om kärnteknisk verksamhet följer att SSM i fråga om kärnämne eller kärnavfall får ge dispens från lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet (kärntekniklagen) om det finns särskilda skäl och om inte syftet med lagen åsidosätts.

Enligt 3 kap. 5 § SSMFS 2018:3 prövar SSM frågor om friklassning av byggnadsstrukturer eller områden.

SSM:s granskning av RIC:s ansökan redovisas i bifogad granskningsrapport (bilaga 4). Baserat på granskningen och på observationer från SSM:s tillsyn av avvecklingen av Ranstadsverket bedömer SSM att RIC har visat att

- områden som kan ha förorenats av verksamheten har identifierats,
- radioaktiva föroreningar har avlägsnats så långt som det är möjligt och rimligt, och
- kvarvarande aktivitetsnivåer är så låga och förutsättningarna för framtida användning av området är sådana att beräknade framtida stråldoser understiger några

tiondels mSv per år eller cirka 1 mSv per år om de begränsningar som har beslutats av länsstyrelsen skulle överträdas eller upphöra att gälla, exklusive bidrag från radon inomhus (stråldoser över 0,1 mSv per år förutsätter permanentboende med odling på platsen).

SSM bedömer att den kvarvarande risken för exponering är acceptabel, eftersom

- länsstyrelsen har beslutat om vissa begränsningar för användningen av mognings- och mellanlagret, se bilaga 2,
- de potentiella stråldoserna på lång sikt, exklusive dos från radon inomhus, är måttliga och jämförbara med stråldoser till följd av den naturliga bakgrundsstrålningen i Sverige (cirka 1 mSv per år), och
- risken för exponering för radon inte skiljer sig på något avgörande sätt för de områden som friklassas jämfört med omgivande förekomster av alunskiffer och rödfyr. SSM bedömer att radonrisken även fortsättningsvis kan begränsas genom information till allmänheten och genom att det kan förväntas finnas en lokal medvetenhet om radonrisken eftersom de aktuella områdena ligger i en region med förhöjda radonhalter.

Enligt 5 kap. 4 § strålskyddslagen ska, om en verksamhet med joniserande strålning avvecklas eller flyttas, den som bedriver verksamheten så snart som det är möjligt och rimligt vidta de åtgärder som behövs för att byggnadsstrukturer och områden som kan ha förorenats av radioaktiva ämnen från verksamheten ska kunna omfattas av sådana föreskrifter om undantag från lagen som har meddelats med stöd av 2 kap. 5 § lagen (dvs. friklassas i enlighet med SSM:s föreskrifter). SSM bedömer att RIC har identifierat de byggnadsstrukturer och områden som kan ha förorenats av radioaktiva ämnen från de tidigare verksamheterna och att dessa områden, med kvarvarande byggnadsstrukturer, sedan tidigare är friklassade eller friklassas enligt detta beslut.

Enligt 10 § 4 kärntekniklagen ska den som har tillstånd till kärnteknisk verksamhet bland annat vidta de åtgärder som behövs för att avveckla och riva anläggningar som verksamheten inte längre ska bedrivas i till dess att all verksamhet vid anläggningarna har upphört. SSM bedömer att RIC har vidtagit de åtgärder som behövs för att avveckla och riva anläggningarna vid Ranstadsverket.

Mot bakgrund av ovanstående bedömer SSM att de aktuella områdena från strålskyddssynpunkt inte längre behöver omfattas av strålskyddslagen eller kärntekniklagen utan de kan friklassas. Ett beslut om friklassning medför inte en oacceptabel risk för att människor eller miljön utsätts för skadlig verkan av strålning. Det finns därmed förutsättningar att ge RIC dispens från strålskyddslagen i dess helhet för de aktuella områdena där nu avvecklad verksamhet har bedrivits.

Områden som har förorenats till följd av kärnteknisk verksamhet kan betraktas som områden med kärnavfall enligt 2 § 3 kärntekniklagen. SSM finner med hänsyn till vad som framgår ovan att särskilda skäl föreligger för att, för de aktuella områdena där nu avvecklad verksamhet har bedrivits, ge RIC dispens från kärntekniklagen i dess helhet. Ett sådant beslut åsidosätter inte syftet med kärntekniklagen.

Hur beslutet överklagas

I bilaga 3 beskrivs hur detta beslut kan överklagas.

Bifogat finns ett delgivningskvitto som snarast ska skrivas under och skickas till SSM.

I detta ärende har generaldirektören Nina Cromnier beslutat. Myndighetsspecialisten Henrik Efraimsson har varit föredragande. I den slutliga handläggningen har också avdelningschefen Johan Anderberg, verksjuristen Anna Haraldsson, enhetschefen Eva Gimholt, inspektörerna Heléne Wijk och Karin Aquilonius samt utredaren Stig Wingefors deltagit.

STRÅLSÄKERHETSMYNDIGHETEN

Nina Cromnier

Henrik Efraimsson

Referenser

1. Ranstad Industricentrum AB, *Ansökan om friklassning av mark vid Ranstadsverket enligt SSMFS 2011:2, strålskyddslagen (1988:220) och lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet*, RICKI18-023 ver 1.0, 2018-02-02, SSM2018-1186-1
2. Kemakta Konsult AB, *Friklassning av mark vid Ranstadsverket – underlagsrapport*, Kemakta AR 2018-03 ver 3.0, 2019-02-28, SSM2018-1186-19
3. Strålsäkerhetsmyndigheten, *Dispens med villkor för nedmontering och rivning av Sovringsverket i Ranstad*, 2013-03-07, SSM2012-2498-22
4. Strålsäkerhetsmyndigheten, *Dispens för rivning av Lakverket i Ranstad*, 2016-09-29, SSM2015-3020-8
5. Strålsäkerhetsmyndigheten, *Friklassning av NV-IA i Ranstad för rivning*, 2016-10-18, SSM2016-1375-2
6. Strålsäkerhetsmyndigheten, *Friklassning av byggnader i Ranstad*, 2018-02-20, SSM2016-3275-3
7. Strålsäkerhetsmyndigheten, *Beslut om friklassning av utsläppsledning från Ranstadsverket*, 2018-04-06, SSM2016-5646-4
8. Kemakta Konsult AB, *Kontrollprogram för friklassning av mark vid Ranstadsverket Del 5 Komplettering område Q1 samt grundvatten*, 2018-01-17, SSM2018-81-3
9. Länsstyrelsen i Västra Götalands län, *Beslut om miljöriskområde Ranstad*, dnr 575-15254-2016, 2018-04-25, SSM2018-526-3
10. Länsstyrelsen i Västra Götalands län, *Områden med rödfyr*, Vägledning 2014-06-24
11. Strålsäkerhetsmyndigheten, *Tillsynsrapport, Ranstad - Verksamhetsbevakning med mätningar av radioaktivitet på mark i samband med avveckling av Ranstads kärntekniska verksamhet*, 2018-04-17, SSM2017-4525-2
12. Strålsäkerhetsmyndigheten, *Tillsynsrapport, Verksamhetsbevakning inför friklassning av områden omkring urananläggningen i Ranstad – Hornborgaan*, 2019-10-16, SSM2019-8575-1

Bilagor

1. Områden och ledningar som omfattas av beslut om friklassning
2. Länsstyrelsens beslut om begränsningar
3. Hur ett beslut överklagas
4. Granskning av ansökan om friklassning av områden vid Ranstadsverket, SSM granskningsrapport, SSM2018-1186-22

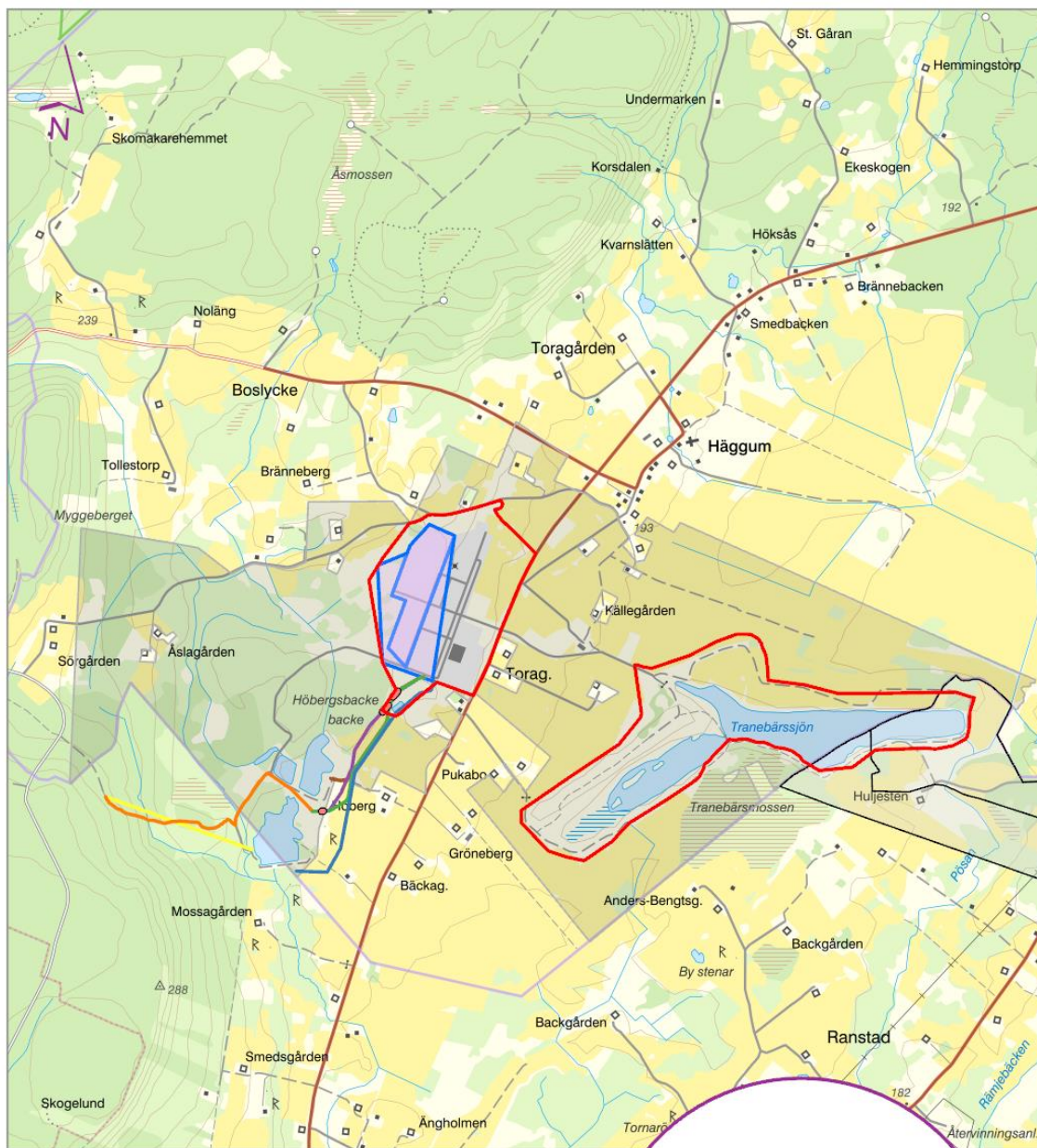
För kännedom

1. Länsstyrelsen i Västra Götalands län
2. Skövde kommun
3. Falköpings kommun
4. Miljösamverkan Östra Skaraborg
5. Ranstad Mineral AB

Bilaga 1

Områden och ledningar som omfattas av beslut om friklassning

Teckenförklaring

Friklassade områden	Delområden med restriktioner enligt länsstyrelsens beslut
Betonginjikerad ledning	
Dagvatten	
IA-utlopp äldre	
Industriavlopp	
PE-slang	
Tryckledning	
Återföringsledning	
	Berörda fastigheter
	HÄGGUM 3:9
	HULJESTEN 1:2
	HULJESTEN 1:3

Beslutsdatum: 2019-11-21
Diarienummer: SSM2019-1186-23

0 0,2 0,4 0,8 1,2 km

Kartan skapad av
Strålsäkerhetsmyndigheten den 2019-11-20
Bakgrundskarta copyright Lantmäteriet

Bilaga 2

Länsstyrelsens beslut om begränsningar

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

Miljöskyddsavdelningen
Urban Lindqvist
010-224 51 52

(delgivningskvitto)

BESLUT
2018-10-29

Diarienummer
575-5992-2018
Dossienummer
1496-1130

Sida
1(6)

Ranstad Industricentrum AB
Häggum Ranstadsverket
521 64 Stenstorp

Beslut

Länsstyrelsen beslutar med stöd av 26 kap. 9 § och 2 kap. 3 § miljöbalken att förbjuda Ranstad Industricentrum AB (org.nr. 556194-4850), i egenskap av ägare till fastigheten Häggum 3:9 i Skövde kommun, att inom de på bifogad karta avgränsade områdena 1 och 2 på fastigheten Häggum 3:9 i Skövde kommun, utföra eller låta utföra följande åtgärder:

Inom område 1:

Schakta, gräva, borra eller på motsvarande sätt utföra åtgärder som riskerar att penetrera anlagda tätskikt eller på annat sätt öka exponeringen av i marken befintliga föroreningar.

Inom område 2:

Installera brunnar för grundvattenuttag.

Koordinater för område 1 och 2 (SWEREF 99 TM) anges i tabellen nedan. Se även bifogad karta i bilaga 1.

Område 1			Område 2		
Punkt	E	N	Punkt	E	N
1	424000	6464729	1	424000	6464729
2	424124	6464686	2	424124	6464686
8	423928	6464071	3	424045	6464005
9	423837	6464146	4	423816	6464079
10	423916	6464368	5	423740	6464456
11	423846	6464391	6	423914	6464598
6	423914	6464598	7	423924	6464628
7	423924	6464628			

Länsstyrelsen beslutar även att detta beslut ska sändas till inskrivningsmyndigheten för anteckning i fastighetsregistrets inskrivningsdel.

REDOGÖRELSE FÖR ÄRENDET

Bakgrund

Ranstads industriområde och den närliggande lakrestdeponin med kringliggande sjöar och diken har under flera år varit föremål för sanerings- och efterbehandlingsåtgärder för att återställa området till användbar industrimark för småindustriändamål. För att varaktigt skydda lakrestdeponin från ingrepp har Länsstyrelsen den 14 augusti 2018, dnr 575-15254-2016, beslutat om att inrätta ett miljöriskområde. Beslutet är överklagat och har inte vunnit laga kraft.

Åtgärderna inom industriområdet har gått ut på att återställa området till användbar industrimark för småindustriändamål. Föreningarna inom området uppstod huvudsakligen under slutet på 1960-talet då uran utvanns ur alunskiffer. Efterbehandlingsåtgärderna har vidtagits med Studsvik Nuclear AB, AE Projekt AB, AB SVÄFO och Ranstad Industricentrum AB (RIC) som huvudmän under olika skeden. Alla åtgärder har finansierats av den s.k. Studsviksfonden.

Efterbehandlingsarbetet har inneburit både borttransport av föreningar och övertäckning på plats. De föreningar som har övertäckts har bedömts vara av mindre allvarligt slag varför en borttransport inte har bedömts vara miljömässigt motiverad eller ekonomiskt rimlig.

För att kvarlämnade föreningar inom Ranstads industriområde inte ska riskera att spridas eller komma upp till ytan, vilket ökar exponeringsrisken, är det viktigt att de övertäckta områdena inte utsätts för ingrepp av olika slag. Dessa ytor utgörs av område 1. Ett yttre område 2 har avgränsats utifrån den spridning av förorenat grundvatten som har skett från föreningarna i område 1. Se bifogad karta, bilaga 1.

Ovan nämnda område 1 utgörs av tre delområden. Längst i norr ligger det s.k. mognadslagret. Ytan användes som en lageryta för förbehandlad skiffer som skulle utsättas för väder och vind och därigenom få bättre egenskaper inför kommande urlakning med svavelsyra. Föreningarna har övertäckts med bl.a. ett skyddande geomembran. Det mellersta området utgörs av den yta där lakverket tidigare har legat. Byggnaden är nu riven och det mest förorenade materialet är borttransporterat. En del föreningar finns dock kvar övertäckta av en stor mängd krossad betong från byggnaden. Längst i söder finns en yta som under driftsperioden på 1960-talet användes som mellanlager för lakad alunskiffer innan den transporterades till lakrestdeponin. Denna yta är också övertäckt med ett skyddande geomembran. Alla delområdena är slutligen övertäckta med matjord och gräsbesädda. Lakverksytan är även planterad med lövträd.

Länsstyrelsen är tillsynsmyndighet för efterbehandlingen av alla ytor som berördes av den verksamhet som skedde inom ramen för den brytningskoncession som meddelades av Regeringen 1960. Eftersom verksamheten även innebar hantering av radioaktiva ämnen är också Strålsäkerhetsmyndigheten (SSM) tillsynsmyndighet. Områden där verksamhet med strålning har förekommit måste friklassas för att strålskyddslagen (2018:396) och lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet inte längre ska tillämpas på material, lokaler, byggnader och mark. RIC har därför lämnat in en ansökan om friklassning till SSM. Vid bedömningen av om friklassning

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

BESLUT
2018-10-29

Diarienummer
575-5992-2018

Sida
3(6)

kan ske utgör eventuella andra beslut om skyddsåtgärder en del av bedömningsgrunden. Under arbetet med efterbehandling av industriområdet, som skett i nära samarbete mellan RIC, SSM och Länsstyrelsen har det framkommit att SSM ser avsevärda svårigheter med att friklassa industriområdet om inte de mest förorenade delarna på ett varaktigt sätt är skyddade mot ingrepp.

Gällande förutsättningar

Ett flertal undersökningar har utförts av både mark och grundvatten inom områdena 1 och 2. Undersökningarna har sammanfattats i en rapport från Kemakta, "Friklassning av mark vid Rånstadsverket. Underlag för Länsstyrelsens bedömning om eventuell fastighetsanknutet föreläggande", version 2, juni 2018.

Föroreningarna i marken består huvudsakligen av uran, arsenik, molybden, bly och zink. Totalt sett innehåller 60 % av markproverna något ämne i halter som överskrider riktvärdet för känslig markanvändning (KM) och 10 % av proverna innehåller något ämne som haltmässigt överskrider riktvärdet för mindre känslig markanvändning (MKM). För uran finns inga riktvärden men i rapporten anges att uppskattningsvis skulle ca 10 - 20 % av proverna överstiga en halt som motsvarar KM. En grov beräkning av mängden av olika metaller har utförts. Ungefär 2,6 ton uran beräknas finnas inom den yta som föreslås bli föremål för beslut om restriktioner. Detta kan jämföras med mängden uran i intilliggande lakrestdeponi som beräknas till drygt 200 ton.

Bland metallerna i grundvattnet är det framför allt uran som uppvisar höga halter. Grundvattnet innehåller också höga halter av sulfat, kalcium och mangan. Grundvattnet överskrider gränsvärdet för tjänligt med anmärkning utgående från halterna av uran, sulfat och i vissa områden även beroende på manganhalten.

Grundvattenströmmens riktning är i huvudsak sydlig till sydostlig. Därigenom sprids en del av markföroreningarna ut från området till intilliggande mark. Det huvudsakliga läckaget sker dock genom att grundvattnet läcker in i industriområdets dagvattensystem som mynnar i Marbäcken nedströms Blackesjön. Läckaget av uran via dagvattennätet har beräknats till ca 4 kg per år vilket är i samma storleksordning som läckaget från lakrestdeponin som också dräneras via Marbäcken. Tidigare utförda undersökningar av bottenfauna och fisk i Marbäcken har inte visat på någon påverkan.

SKÅLEN FÖR LÄNSSTYRELSENS BESLUT

Tillämpliga bestämmelser

Alla som bedriver eller avser att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd ska enligt 2 kap. 3 § miljöbalken (MB) utföra de skyddsåtgärder, iaktta de begränsningar och vidta de försiktighetsmått i övrigt som behövs för att förebygga, hindra eller motverka att verksamheten eller åtgärden medför skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön. I samma syfte ska vid yrkesmässig verksamhet användas bästa möjliga teknik. Dessa försiktighetsmått ska vidtas så snart det finns skäl att anta att en verksamhet eller åtgärd kan medföra skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön.

Enligt 26 kap. 9 § MB får en tillsynsmyndighet i det enskilda fallet besluta om de förelägganden och förbud som behövs för att MB samt föreskrifter, domar och

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

BESLUT
2018-10-29

Diarienummer
575-5992-2018

Sida
4(6)

andra beslut som har meddelats med stöd av MB ska följas. Mer ingripande åtgärder än vad som behövs i det enskilda fallet får inte tillämpas. Förelägganden och förbud får inte begränsa ett beslut eller en dom om tillstånd i ansökningsmål som har rättskraft enligt 24 kap. 1 § MB. Ett tillståndsbeslut eller en tillståndsdom hindrar dock inte en tillsynsmyndighet från att meddela sådana brådskande förelägganden eller förbud som är nödvändiga för att undvika att ohälsa eller allvarlig skada på miljön uppkommer.

Av 26 kap. 15 § MB framgår bland annat att om en tillsynsmyndighet har meddelat ett föreläggande eller förbud mot någon i egenskap av ägare till en fastighet, tomträttsinnehavare eller ägare till en byggnad, anläggning eller anordning på mark som tillhör någon annan, får tillsynsmyndigheten sända beslutet till inskrivningsmyndigheten för anteckning i fastighetsregistrets inskrivningsdel. Den som senast sökt lagfart eller inskrivning av förvärv av tomträtt skall, om den sökande inte är föreläggandets eller förbudets adressat, av inskrivningsmyndigheten genast i rekommenderat brev underrättas om anteckningen. Har anteckning gjorts, gäller föreläggandet eller förbudet mot ny ägare av egendomen. Har ett antecknat föreläggande eller förbud upphävts genom ett beslut som vunnit laga kraft eller har den åtgärd som avses med föreläggandet vidtagits eller har ändamålet med föreläggandet eller förbudet förlorat sin betydelse, skall tillsynsmyndigheten så snart den fått vetskap om förhållandet anmäla detta till inskrivningsmyndigheten för borttagande av anteckningen.

Länsstyrelsens bedömning

Inom Ranstads industriområde finns föreningar i mark och grundvatten. Mängden föreningar i område 1 är begränsad och inte alls i samma storleksordning som de föreningar som finns inneslutna i närliggande lakrestdeponi där Länsstyrelsen som framgår ovan har beslutat om miljöriskområde för att skydda täckningen från ingrepp. Det är dock angeläget att de skyddsåtgärder som har vidtagits inom industriområdet för att minska läckaget av föreningar bibehålls intakta, inte minst mot bakgrund av att det som läcker ut via dagvattennätet belastar samma recipient, Marbäcken, som även belastas av det läckage som sker från lakrestdeponin. Inom industriområdet finns också en strålskyddsaspekt att ta hänsyn till. Schaktning i område 1 kan leda till att människor exponeras för både radioaktivitet och tungmetaller i samband med schaktarbetena. Schaktning i jorden kan också leda till en omblandning av jorden så att föreningar hamnar närmare ytan vilket kan leda till exponering under längre tid. Installation av brunnar inom område 2 kan leda till att föreningar sprids utanför området till ytvatten men även ner i underliggande grundvattenakvifer i sandstenen.

För att inte läckaget av föreningar från industriområdet ska riskera att öka genom ingrepp i marken samt för att minska risken för strålning bedömer Länsstyrelsen att det finns miljömässiga skäl att förbjuda ingrepp genom markarbeten i form av att schakta, gräva, borra eller på motsvarande sätt utföra åtgärder som riskerar att penetrera anlagda tätskikt eller på annat sätt öka exponeringen av i marken befintliga föreningar inom mognadslagret, lakverksytan och mellanlagret i område 1. För att motverka spridning av förorenat grundvatten till omgivningen finns det även skäl att förbjuda installation av brunnar för grundvattenuttag inom det något större område 2. Ett fastighetsanknutet föreläggande om förbud mot ingrepp är därför miljömässigt motiverat. Länsstyrelsen bedömer att beslutet inte är oskäligt eller mer ingripande än som behövs för att uppnå syftet med gällande lagstiftning och därmed minimera skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön.

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

BESLUT
2018-10-29

Diarienummer
575-5992-2018

Sida
5(6)

Länsstyrelsen bedömer att detta beslut ska sändas till inskrivningsmyndigheten för anteckning i fastighetsregistrets inskrivningsdel. Detta innebär att beslutet även kommer att gälla mot en ny ägare av fastigheten Häggum 3:9 i Skövde kommun, om den skulle överlåtas.

Kommunicering

Ett förslag till beslut har kommunicerats med fastighetsägaren Ranstad Industricentrum AB. Fastighetsägaren har därvid inte framfört någon erinran mot beslutsmening eller villkor.

Hur man överklagar

Detta beslut kan överklagas till Mark- och Miljödomstolen vid Vänersborgs Tingsrätt, se information sist i beslutet.

I detta ärende har enhetschefen Per Olsson beslutat och länsmiljöingenjören Urban Lindqvist varit föredragande. I den slutliga handläggningen har även länsjuristen Anne Persson medverkat.

Per Olsson

Urban Lindqvist

Detta beslut har godkänts digitalt och saknar därför underskrifter.

Bilaga 1

Karta över berört område

Kopia till

Henrik Efraimsson, SSM, henrik.efraimsson@ssm.se

Heléne Wijk, SSM, helene.wijk@ssm.se

Stig Wingefors, SSM, Stig.Wingefors@ssm.se

Stefan Eneman, Studsvik AB, stefan.eneman@studsvik.se

Hans Melander, HM Radiological Consulting, hansmelander@gmail.com

Erik Hellsten, AB SVAFO, erik.hellsten@svafo.se

Miljöförvaltningen Östra Skaraborg, miljoskaraborg@skovde.se

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

BESLUT
2018-10-29

Diarienummer
575-5992-2018

Sida
6(6)

Så här överklagar du Länsstyrelsens beslut

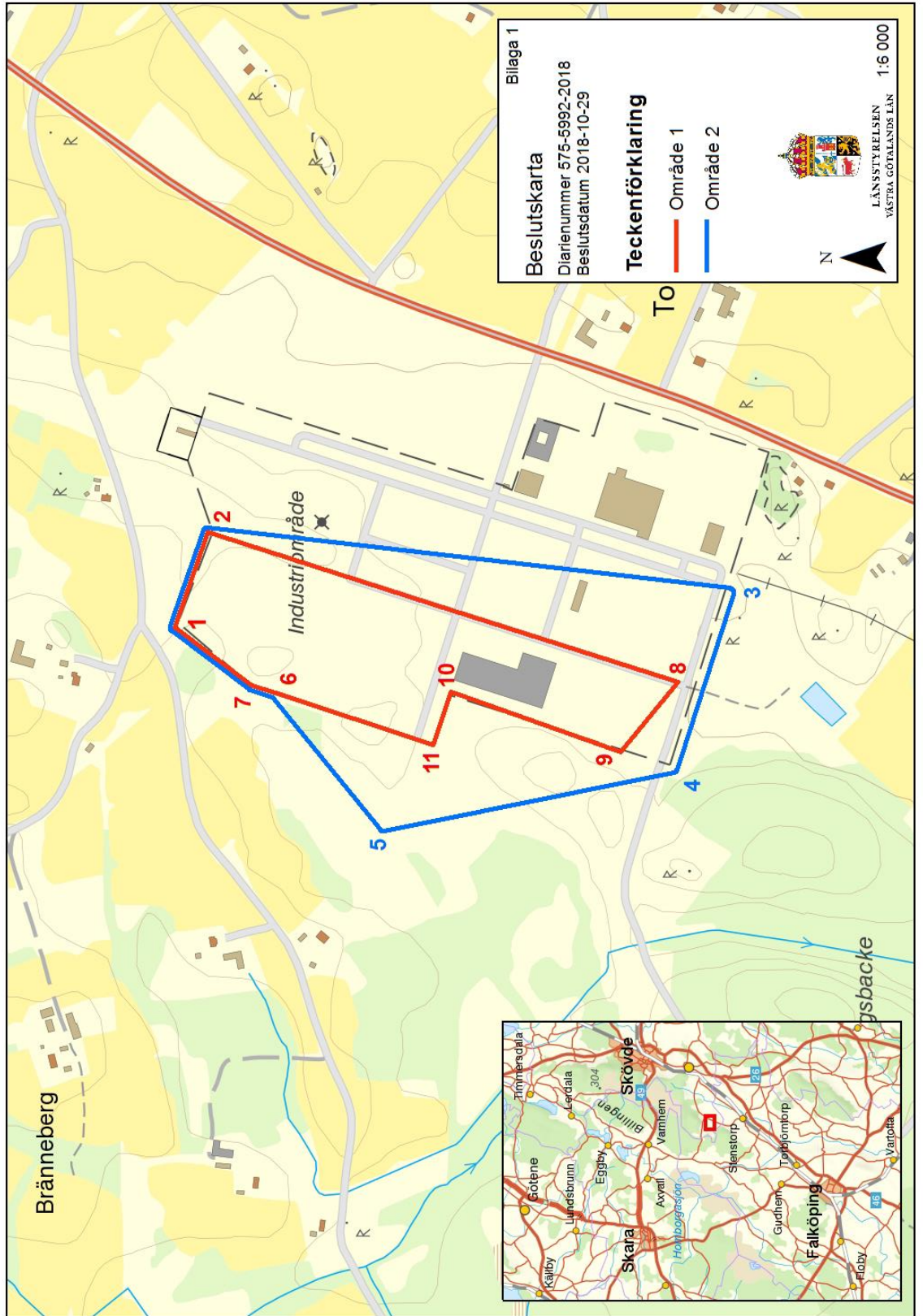
Länsstyrelsens beslut kan överklagas hos Mark- och miljödomstolen vid Vänersborgs tingsrätt. Överklagandet ska dock skickas eller lämnas till Länsstyrelsen. Länsstyrelsens e-postadress är vastragotaland@lansstyrelsen.se. Skickar du med vanlig post är adressen Länsstyrelsen i Västra Götalands län, 403 40 Göteborg.

Har överklagandet kommit in i rätt tid överlämnar Länsstyrelsen överklagandet och handlingarna till mark- och miljödomstolen.

Överklagandet ska ha kommit in till Länsstyrelsen inom tre veckor från den dag du fick del av beslutet. Är du osäker på när tiden går ut kan du kontakta Länsstyrelsen. Om den som överklagar är en part som företräder det allmänna, exempelvis en kommunal nämnd, ska överklagandet dock ha kommit in inom tre veckor från den dag då beslutet meddelades.

Överklagandet ska vara skriftligt. I skrivelsen ska du ange

- ditt namn, adress, telefonnummer och eventuell e-postadress,
- vilket beslut du överklagar, till exempel genom att ange beslutsdatum och ärendets diarienummer, samt
- hur du anser att Länsstyrelsens beslut ska ändras och varför det ska ändras.

Bilaga 3

Hur ett beslut överklagas

Strålsäkerhetsmyndighetens beslut, i de delar som grundas på kärntekniklagen, kan överklagas till regeringen. De delar i detta beslut som grundas på strålskyddslagen kan överklagas till Förvaltningsrätten i Linköping.

Överklagandet ska vara skriftligt och ska skickas eller lämnas in till Strålsäkerhetsmyndigheten.

- Postadress: Strålsäkerhetsmyndigheten, 171 16 Stockholm.
- E-post: registrator@ssm.se
- Besöksadress: Hantverkargatan 1-3, Katrineholm,
Solna strandväg 96, Solna.

I överklagandet ska anges beslutets diarienummer, hur beslutet ska ändras och varför. Överklagandet ska ha kommit in till Strålsäkerhetsmyndigheten inom tre veckor från det att ni får del av beslutet, annars kan överklagandet inte prövas.

Strålsäkerhetsmyndigheten överlämnar överklagandet till regeringen/Förvaltningsrätten för prövning.